

FISKÅ FÔRUM

Nr 4 - 2019

Byggheilsæd

- et effektivt grovfôr
for å øke fettprosent i melk

Ferske kyllingprodusenter
satser med moderne hus på Vigrestad

Hun skulle ikke drive gård:

- Nå er Inger Anne Refsnes blant
landets beste slaktegrisprodusenter

Fiskå Mølle

Norsk svin i verdensklassen

Kina har rundt halvparten av verdens svineproduksjon. Svinekjøtt har lenge vært det viktigste animalske proteinet i landet. Men nå gjør svinepesten at kinesere sanerer ut besetning for besetning. Det blir hevdet at antallet gris i Kina så langt er redusert med 40 millioner. Prisen på svinekjøtt går rett opp – både i Kina og resten verden.

Afrikansk svinepest ble første gang oppdaget i Europa tilbake i 2007. Nå er store deler av det gamle Øst-Europa rammet av svinepest. I tillegg har pesten spredd seg videre østover. Kina registrerte det første utbruddet i 2018, nå er også folkerike land som Vietnam, Kambodsja, Laos og Filippinene rammet. Afrikansk svinepest er ikke farlig for mennesker, men grisen får blant annet høy feber, nedsatt allmenntilstand og blødninger. Sykdommen gir høy dødelighet hos gris.

Utbruddene av svinepest er skremmende. Svinenæringen i Øst-Europa og Asia sliter voldsomt med nye utbrudd, globalt frykter en også at svinepesten skal spres til nye områder, eksempelvis vestover i Europa.

For land som er sykdomsfrie ser en nå nye muligheter. Prisen på dansk svinekjøtt har passert 13,- DKK, eller NOK 18,- per kilo. Det er en økning på 50 prosent siste år. Enkelte hevder at

prisen på europeisk svinekjøtt kan komme på nivå med norsk svinekjøtt allerede i 2020.

Norsk svinekjøtt har hatt tilnærmet flat pris gjennom mange år. En sterk prisøkning internasjonalt bør derfor gi grunnlag for økt pris også for norsk svinekjøtt. Etter flere år med dårlig økonomi i norsk svineproduksjon ville dette vært mer enn kjærkomment.

I disse dager er landbruksminister Bollestad i Kina for blant annet å diskutere eksport av melkeprodukter og norsk svinekjøtt. Svært få hadde vel sett denne komme. Bollestad bruker argumentene som norsk landbruk har terpet på i forhold til norske konsumenter gjennom mange år: Vi har en sunn, norsk husdyrproduksjon med lavt forbruk av antibiotika, god dyrevelferd og et lavt klimaavtrykk.

De forhold Bollestad påpeker er forhold som ingen gjør bedre enn de norske bønder. La oss fortsette å holde trykket oppe, det kan gi muligheter ingen så komme for kort tid siden!

Leif Kåre Gjerde
Daglig leder, Fiskå Mølle

INNHold

Blant landets beste
slaktegrisprodusenter

6

Et kyllinghus
for fremtiden

18

Det enklaste er det beste

14

Topbull Max
- førstevalget til surfør
med høy kvalitet

22

Byggheilsæd
- eit effektivt grovfôr

16

Juletrekongen
på Hjelmeland

24

MEDVIRKENDE

UTGITT AV
Fiskå Mølle
www.fiska.no

TRYKK
Kai Hansen Trykkeri

REDAKSJON/DESIGN
OG LAYOUT
apriil AS
www.apriil.no

FORSIDEBILDE
Marius Vervik

FOTO
Marius Vervik
Hilde Hauge
Maren Nordbø
Frida Meyer
Kristina Mæland Hauso
Fiskå Mølle

TEKST
Maren Nordbø
Leif Malvin Eggebø
Kristina Mæland Hauso
Kjell-Rune Vik

E-FAKTURA:

Fiskå Mølle Tau tilbyr faktura per e-post,
e-faktura eller som EHF.

Som Norges største private aktør har vi
produksjon og leveranse over hele landet.
Du finner oss på en rekke steder:

Lager og forhandlere

SØRLANDET

Audnedal, Konsmo
Simon Valand
Tlf 38 28 16 05

Evje
Maskinsalg AS
Tlf 37 93 00 89

Marnardal
A.G. Vigemyr AS
Tlf 38 28 82 10

Lyngdal
Traktor AS
Tlf 38 34 51 03

Hægebostad
Birkeland Handelslag
Tlf 38 34 87 55

Vennesla
Maskinsalg AS, Hægeland
Tlf 38 15 33 68

Arendal
Stoa Maskin
Tlf 37 00 53 60

Audnedal, Byremo
Byremo Landhandel
Tlf 38 28 01 93

VESTLANDET

Gloppen
Fiskå Mølle, Sandane
Tlf 977 82 547

Gaular
MM Øvrebø
Tlf 57 71 72 04

Vindafjord
Magnus Sørhus
Landhandel, Vats
Tlf 52 76 51 06

Karmøy
Hagia Karmøy
Tlf 52 84 67 88

Egersund
HE Seglem
Tlf 51 46 39 00

MIDT-NORGE

**Ytre Namdal/Brønnøy
- avdeling Måneset**
Ole Morten Fjær
Tlf 48 94 66 22
E-post fjaertransport@gmail.com

Gjemnes
Høgset Terminalen AS
Tlf 71 29 48 00

NORD-NORGE

Andøy
Lager Risøyhamn
Tlf 76 11 53 90

Vestvågøy
Lager Stamsund
Tlf 76 05 40 82

Nesna
Lager Saura
Tlf 976 66 910

Finneidfjord
Lager Finneidfjord
Tlf 901 83 472

Steigen
Ålstadøya Førsentral
Tlf 75 77 75 60

Leirfjord
Sigurd Hoff Kraftfôr
Tlf 952 02 805

Harstad
Andreas Lund
Tlf 77 07 70 56

Rødøy
Lager Vågaholmen
Tlf 75 09 89 00

TAKK FOR PRATEN

Takk for gode samtaler, diskusjoner og innspill under Agrovisjon 2019. Standen til Fiskå Mølle var godt besøkt, og mange prøvde seg i konkurransen om å treffe blink med erteposer. De heldige vinnerne fikk med seg en bålpanne fra Espegard.

Salgssjef Eirik Ur takker alle som var innom standen under årets messe.

– Det var utrolig kjekt. Vi gleder oss allerede til neste gang, sier han.

Vel blåst og velkommen igjen i 2022.

Vi takker alle våre dyktige kunder for tilliten i året som har vært.

God jul og godt nyttår

Hilsen oss i Fiskå Mølle

Jubileumsår for ansatte i Fiskå Mølle

Hele 12 ansatte feirer i år jubileum for lang og tro tjeneste i Fiskå Mølle. Ti ansatte har jobbet i bedriften i over 20 år, og to har vært ansatt i over 30 år. Det går ikke upåaktet hen.

– Det viser at vi har en stabil arbeidsstokk som er med oss over store deler av yrkeslivet. Vi setter stor pris på innsatsen, sier daglig leder Leif Kåre Gjerde i Fiskå Mølle.

Bestill nå

- sikre deg best pris på Denkamilk

Denkamilk melkeerstatning gir sunnere dyr og bedre tilvekst. Et lavt innhold vegetabiliske råvarer øker fordøyeligheten i melken.

Med Denkamilk oppnår du best resultater.

DENKAMILK Royal kalvedrikk 800,-
inneholder 45% skummetmelkpulver fra Tine.

DENKAMILK Lammedrikk: 850,-
inneholder 50% skummetmelkpulver fra Tine

Bestill før jul - og sikre deg Denkamilk til best pris før sesongen.

KONTAKT OSS FOR MER INFORMASJON!

Tlf: 51 74 33 00
E-post: post@fiska.no

Fiskå Mølle
www.fiska.no

MED ØYE FOR GRISENE

Maren Nordbø

Marius Vervik

Blant landets beste: Inger Anne Refsnes er landets sjette beste slaktegrisprodusent i Ingris 2018.

Godt samarbeid: Inger Anne Refsnes og rådgiver Armando Oropeza i Fiskå Mølle.

Inger Anne Refsnes hadde ingen planer om å ta over gården på Ree i Time. Hun startet på bar bakke i 2014. Nå er slaktegrisprodusenten på topp ti-lista i Ingris.

— Når grisene er friske er det kjekt å være produsent.

Inger Anne Refsnes legger to utgaver av Jærbladet inn i grisebingen. Elleve Noroc-purker går ivrig til verks. Både aviser, halm, strø og pinner fungerer som rotmateriale for nysgjerrige snuter. Avisene får hun fast to ganger i måneden, tar ut stifter og legger dem hele inn i bingen. Det er et nyttig tiltak mot halebiting.

— Når grisene aktiviseres slipper jeg trøbbel med halebiting. Jeg prøver alltid å være i forkant for å unngå problemer, sier bonden.

STARTET UTEN ERFARING

— Jeg går alltid i huset i forbindelse med føring. Ellers skal det være ro her. Jeg forstyrrer dem minst mulig, sier Inger Anne Refsnes og klør et par galter over ryggen.

Morgenrunden starter en halvtime før føring. Hun har faste rutiner, måker og strør - men viktigst av alt: Hun ser hver enkelt gris.

Etter fem år som slaktegrisprodusent har hun lært dyrene å kjenne. Men det lå ikke i kortene at Inger Anne Refsnes skulle stelle slaktegris på heltid. Hjelpepleieren fra Bryne drømte om alt annet enn bondelivet.

— Da jeg dro hjemmefra for å studere sverget jeg på at jeg aldri skulle sette ei potet til i hele mitt liv. Jeg skulle ikke plukke en eneste stein igjen. Så feil kan man ta, sier hun og ler.

I et utbyggingspresset område like ved Bryne sentrum har riksvei 44 delt gården i to. Jærens eneste skyskraper strekker seg mot himmelen bak grisehuset, som likevel ligger landlig plassert noen hundre meter fra huset til familien Refsnes. I 2014 tok Inger Anne over driften etter faren, og måtte brette opp ermene.

Her er Inger Annes viktigste rutiner i grisehuset:

- Vasking og desinfeksjon med hydratkalk før hvert innsett
- Spyler føringstrenger før hvert innsett
- Romtemperatur på 20 grader ved ankomst
- Kontroll på fôringsnivå per bing
- Ser på grisene ved føring to ganger daglig
- Ser på hver enkelt gris
- Behandling og flytting av syke griser så tidlig som mulig

>>

Øye for grisene: Inger Anne Refsnes er oppmerksom i stellet og ser hver enkelt gris.

Inger Anne justerer førmengde i hver binge.

Fokus på hygiene: Etter vasking, desinfiserer bonden gulvet med hydratkalk før hvert innsett.

— Jeg kunne ingenting da jeg startet, og måtte lære meg alt. Jeg har fått god hjelp av far og Armando, sier Inger Anne og smiler til Armando Oropeza, rådgiver i Fiskå Mølle.

— Jeg fikk konkrete råd som jeg fulgte etter punkt og prikke, og fikk etablert gode rutiner som fungerer.

Fem år senere er hun landets sjette beste slaktegrisprodusent i Ingris-statistikken. Hun smiler.

— Jeg ble skikkelig overrasket da telefonen kom, og var sikker på at det var snakk om tall fra Rogaland. Det var utrolig kjekt, en bekreftelse på at man gjør de riktige tingene. Men det er ikke enkelt å opprettholde resultatene. Jeg jobber hele tiden for å bli bedre, understreker Refsnes.

20 års erfaring fra omsorgsbransjen kommer godt med i fjøsstellet. Inger Anne ser med en gang om en gris trenger ekstra oppfølging, markerer de svake og er rask med å ta griser ut i sykebingen.

— Jeg pleier å si at hun har øye for grisene. Hun ser hver enkelt og fanger opp eventuelle problemer før de får utvikle seg. Det er en viktig nøkkel for å lykkes, sier rådgiver Armando Oropeza, som har satt opp fôringsstrategien sammen med Inger Anne.

APPETITTFØRING - RETT OG SLETT
Inger Anne gir grisene sine våtfôr med Opti Norm Pluss. Fôrforbruket ligger på 2,3 til 2,4 FEn per kilo tilvekst. Noe av årsaken til det lave fôrforbruket ligger i innsatsen, ved observasjon

og kontroll av fôropptaket. Hun sjekker føringen to ganger hver dag. Hvis grisene i en binge ikke har spist opp, blir førrasjonen minsket til neste måltid.

– De får lite fôr ved ankomst, så øker jeg mengden gradvis for å unngå diaré. Fôrkurven øker også gradvis etter størrelse på grisene, sier Inger Anne.

Hun slakter ut hver binge i to omganger for å få best slaktevekter. Inger Anne er også svært nøye med hygiene i huset. Etter slakting spyler hun ned bingen og desinfiserer gulvet med hydratkalk. Hun setter inn varmegifter og lar bingen tørke i tre dager.

— Det skal være varmt og godt så dyrene ikke bruker energi på å holde varmen. Rommet holder en temperatur på 20 grader ved ankomst, så senkes temperaturen gradvis ned til 17,5 grader, sier bonden, som også spyler fôringsstrengen før hvert innsett.

Grisehuset er bygget i 2003 og har fire avdelinger. Hun har gått ned på antall griser i hver binge, og har funnet en god balanse med mellom 10 og 11 dyr i hver. Blir det urolig, åpner hun opp og gir grisene større spillerom.

— Jeg lar dem gå litt i gangene så de får utforske litt. Det har god effekt, sier hun.

Resultater
INGER ANNE REFSNES
INGRIS 2018 - 2019

År	FEn per Kg tilvekst	Innvekt Kg	Slaktevekt Kg	Daglig tilvekst gram	Kjøttprosent	Dødelighet, %	Helsestatus
2018	2,33	33,8	81,5	1130	60,2	0,4	SPF
2019	2,43	31,1	80,3	1121	61	0,7	SPF

Aktivisering: Aviser er et nyttig tiltak mot halebiting i grisehuset.

— Jeg var helt ny i gamet og hadde ikke erfaring. Plutselig var en gris død. Det viste seg at smågrisprodusenten hadde fått smitten.

Hun måtte slakte ut hele besetningen, og startet på nytt med SPF-griser.

— Det gikk med enormt mye tid og var en krevende periode. Men jeg kom meg gjennom det og lærte masse, sier Inger Anne Refsnes, som har et godt samarbeid med smågrisprodusent Lima Grødeland.

— Vi har veldig god kommunikasjon, og det synes jeg er viktig for å lykkes i produksjonen. Ellers samarbeider jeg tett med Armando og veterinær. Men jeg har faktisk aldri vært inne i et annet grisehus, sier bonden.

INGRIS SOM MOTIVATOR

I sitt eget hus er hun innom minst to ganger daglig. Slaktegrisprodusenten mener engasjement er viktigere enn antall timer i fjøset.

— Jeg bruker halvannen til to timer i grisehuset om morgenen og en halvtime om kvelden. Det er viktig å være fokusert i stedet for å avdekke eventuelle avvik i produksjonen, sier Inger Anne Refsnes. Ved føring ser hun over halen til hver enkelt gris.

— Er det antydning til rødt på halen smører jeg med pattesalve og åpner opp bingen så de får større areal å boltre seg på. Da får grisen som er utsatt også rom for å trekke seg litt tilbake.

Jeg gir også mer rotemateriale for å flytte oppmerksomheten, sier hun.

Både fôrforbruk, tilvekst og kjøttprosent føres i Ingris. Hun blir motivert av statistikken.

— Det gir en god pekepinn på hvordan det står til i produksjonen, og en motivasjon for å bli bedre. Det er noe jeg anbefaler alle, sier Inger Anne Refsnes.

Hun studerer ved Vinterlandbruksskolen på Øksnevad ved siden av gårdsdriften. Inger Anne og ektemannen Endre dyrker også poteter og bygg, og produserer høy til hest og til eget forbruk. Men grisene liker hun selv å ha overblikk over.

— Mannen min er god å ha som vaktmester. Han pløyer, horver, sår og slår gras. I tillegg forstår han seg godt på de tekniske systemene i grisehuset. Men dyrene liker jeg å se til selv. Jeg må vite at de får den oppfølgingen de trenger.

Etter fem år i bransjen angrer hun ikke på yrkesvalget.

— Jo mer innsats du legger inn, jo bedre resultater får du. Det er motiverende å jobbe for seg selv. ||

For mer informasjon om vårt slaktegrislefôr, kontakt rådgiver:

Armando Oropeza
Rådgiver svin Rogaland
Tlf. 940 32 920
E-post: armando@fiska.no

Finn kontaktinfo til din lokale rådgiver på fiska.no

SLAKTEGRIS

FISKÅ-FÔR

SPAR KR 60.600,-

SPAR KR 60.600,- MED FISKÅ MØLLE		
Dette er offisielle Ingris-tall fra 2018.	Andre	Fiskå Mølle
Antall slaktegriser med fôrregistrering	341 326	80 600
Vekt ved innsett, kg	31,9	32,0
Slaktevekt, kg	79,8	80,6
Daglig tilvekst, gram	1 030	1 043
FEn per kg tilvekst	2,66	2,61
Fôrdager per slaktegris	83	83
Kjøttprosent	59,7	60,3
Døde, %	1,9	1,7
Kasserte, %	0,2	0,2

Godt gjort er bedre enn godt sagt!

KONTAKT OSS FOR MER INFORMASJON!
Tlf: 51 74 33 00
E-post: post@fiska.no

Det enklaste er det beste

Aldri har det vore enklare å sikre at alle sauene får det dei treng av mineral og vitamin utan å bli for feite.

 Leif Malvin Eggebø, rådgjevar drøvtyggarfôr

 Fiskå Mølle

Lammetalet hos norske sauerasar har auka betydeleg dei siste tiåra. I takt med dette har mange bønder opplevd at fleire av lamma enten har vore svake ved fødsel, eller daudfødde. Dette vart gjenstand for fleire større føringsforsøk. Konklusjonen frå desse var mellom anna at ekstra tilskot av E-vitamin kunne vere effektivt, særleg hos søyer med tre eller fleire foster.

Fiskå Mølle tok tidleg den nye kunnskapen til etterretning, og lanserte fôrtypen «Sauefôr Drektig» som ein naturleg konsekvens. Det som kjenneteikner dette kraftfôret er ekstra høg dose E-vitamin (heile 650 mg/kg), organisk selen, samt full dose av alle andre nødvendige mineraler. Fôret er så konsentrert at 300 gram per dyr per dag gjev full mineral- og vitamindekning i drektigheitstida. Innhaldet av råprotein er tilpassa surfôr av middels kvalitet, og energinivået er 0,95 FEm per kg. Kraftfôret er tenkt brukt i perioden frå sauene er ferdig para til cirka en måned før lamming. Fleire har imidlertid etterspurt kraftfôret også til bruk i paringa, så det vert nå produsert i perioden oktober og til utpå vårparten.

Tor Bjarne Flesjå, fjørfe- og sauebonde frå Finnøy i Ryfylke, har nå brukt dette produktet om vinteren i fleire år. Han er godt fornøgd med at det finst eit kraftfôr som sikrar at alle dyra får alt dei treng av mineral og vitamin, utan at dei vert for feite. Andre alternativ for tildeling av mineral inneber ofte usikkerheit om alle dyra får det dei skal ha, og fører ofte til ekstra arbeid med tildeling. Her er alt i ein pellets, og då er det enkelt å tappe direkte frå kraftfôrtanken.

Salget av Sauefôr Drektig har auka år for år. Unntaka har vore i dei åra og områda der det har vore stor grovfôrmangel.

SAUEFÔR DREKTIG

- Ekstra rik på E-vitamin
- Full dose makro- og mikromineral
- Organisk selen
- Positiv PBV
- Høg andel norske kornvarer

Anbefalt dosering: 3 til 5 hekto per dag.
Holdige sauer bør i staden få tilskotsfôret «Premium Drektig Sau», 15-40 gram per dag.

Sauefôr Drektig er så konsentrert med mineral og vitamin at det ikkje er anbefalt å gje meir enn 700-800 gram per dyr og dag. I tilfelle der grovfôrsituasjonen tilseier ennå større mengder kraftfôr anbefalast heller Sau/Lam Appetitt og eventuelt Fibermix.

Ein del bønder opplever at sauene vert for feite gjennom vinteren, og vil aller helst unngå all bruk av kraftfôr. Tilskotsfôret Premium Drektig Sau er eit godt alternativ for desse. Det er eit produkt i pulverform som strøast direkte på grovfôret.

Slikkebøttene TOPLICK Sau kan også vere eit godt alternativ for mange, då også desse inneheld tilpassa nivå E-vitamin, organisk selen samt andre vitamin og mineral.

Sauefôr Drektig kan bestillast i både bulk, storsekk og småsekk og er tilgjengeleg i marknaden frå omlag 1. oktober til 1. april (Nord-Norge cirka 1. mai). NB! Husk å tilpasse mengda på bestillingane slik at de er klare for å gå over til TopLac Sau eller Sauefôr 2-5 veker før lamming. **||**

For mer informasjon om sauefôr,
kontakt rådgiver:

Leif Malvin Eggebø
Telefon: 982 61 261
E-post: leif.malvin@fiska.no

Kjell-Rune Vik
Telefon: 982 61 270
E-post: kjell-rune.vik@fiska.no

BYGGHEILSÆD

- eit effektivt grovfôr til å heve fettprosent i mjølk

 Kjell-Rune Vik, produksjef drøvtyggarfôr

 Frida Meyer

Heilsæd av bygg er eit fiberrikt grovfôr som i kombinasjon med tidleg hausta grassurfôr erfaringsvis ofte gir auka fettprosent i mjølka.

Bygget bør haustast tre veker etter begynnande skyting. Forsøk har vist at blandingsforholdet mellom gras og heilsæd bør ligge på cirka 70:30 på TS-basis. Gras og heilsæd bør forast saman i ei blanding og ikkje kvar for seg. Samtidig er det viktig at heilsæden snittast til ei kuttelengde på 3-4 cm for å sikre eit høgt opptak.

Bygg kan dyrkast over heile landet. Sidan byggheilsæd skal stå mykje kortare på åkeren enn bygg som skal treskast til korn, så er dette absolutt eit førmiddel som er innan rekkevidde for alle norske mjølkeprodusentar. Heilsæd er nemleg halm og kraftfôr på ein gong. Effekten i praktisk føring er ofte betre enn forventa ut frå analyseresultata.

HAUSTETIDSPUNKTET SENTRALT
Forsøk har vist at det er viktig å halde oppe fordøyelegheita i byggheilsæd og unngå for mykje ufordøyeleg NDF. Ut frå ei vurdering av avlingsmengd og innhald av stivelse bør heilsæden haustast cirka tre veker etter begynnande skyting. Å utsette

	14 dagar e. skyting	21 dagar e. skyting	27 dagar e. skyting
Tørrstoff, %	31,8	39,1	44,1
Råprotein, g/kg TS	99	93	95
NDF, g/kg TS	434	406	417
Stivelse, g/kg TS	187	270	278
Avling, kg TS/daa	540	670	680

Tabell 1. Vi ser viser korleis utviklingsstadiet påverka den kjemiske samansetninga i heilsæden, og avlingsmengda²

haustinga utover dette utviklingstrinnet berre aukar «halm-faktoren» utan at kua responderer positivt. Snarare tvert imot. Det er også viktig å ikkje hauste for tidleg, for då er det lite stivelse i kornet.

Føringsmessig er heilsæd mest interessant saman med tidleg hausta grassurfôr med lågt NDF-innhald (under 500 gram NDF) og høgt proteininnhald. Heilsæd i blanding med slik graskvalitet vil gje ein forrasjon med meir struktur (betre vommiljø) og betre proteinutnytting ved at overskotsprotein i graset (PBV) blir fanga opp av eit overskot av lettfordøyeleg stivelse i heilsæden. Det vil gje meir mikrobeprotein og dermed ein høgare AAT-tilførsel¹.

Auka mikrobeaktivitet sikrar effektiv nedbryting av fiber og eddiksyregjæring som i neste omgang gir auka fettprosent i mjølka.

Typisk effekt av haustetidspunktet av byggheilsæd på kjemisk innhald er vist i tabell 1.

- Plansilo/stakksilo:**
- Gjerne med eitt lag gras over
 - God pakking i tynne sjikt og ekstra lag med plast
 - Ensilering med propionsyre for aerob stabilitet
- Rundballar:**
- Ensilering med propionsyre for aerob stabilitet
 - 10 lag plast og god tildekking
 - Vær obs på fuglar, rotter og mus, dekk godt og slepp til katten!³

Kjelder:
1. Harald Volden, TINE
2. Jaakkola et al, Finland, 2001
3. Erik Brodshaug, TINE

Val av haustemetode har vore mykje omsnakka. I områder kor det finnst haustelag/entreprenørar med sjølvgåande finsnittar, vil eit heilsædbord være ein relativt overkommeleg investering for å utnytte finsnittaren også til heilsæd. Dei aller fleste vil nok måtte nøye seg med slåmaskin og rundballepresse og forsøk har vist at sjølv om det blir en del tap av korn og vesentleg dårlegare kutting, vil det fungere greitt.

Fastkammerpresser med rullar er ikkje tilrådeleg til heilsæd³.

KREV GOD PAKKING
Ved ensilering av heilsæd i plansilo/stakksilo, er det ekstremt viktig å få snitta og pakka heilsæden skikkeleg. Mykje luft blant tørre, stive strå gir risiko for varmgang. Bruk propionsyrebasert ensileringsmiddel som GrasAAT Fullfôr eller Førsil Våtfôr, i alle fall i toppsjiktet av siloen, og dekk til siloen ekstra godt. Kort snittelengde (3-4 cm) er avgjerande for god ensilering (pakking).

CODE ERFARINGAR I FELT
Eg har over fleire år fulgt med på oppnådde resultat hos dei av våre kundar som kombinerer byggheilsæd saman med tidleg hausta grassurfôr i fullfôret. Desse har oftare høgt kjemisk innhald også når målet er høg mjølkeyting. Dette spesielt der gras og bygg/kveiteheilsæd er hausta slik det er beskrive over.

Når det samtidig er grunn til å tru at fettbetalinga for mjølka vil bli endå høgare i framtida, er dette kunnskap som kan vere veldig lønsamt å ha med seg. ||

Kontakt våre rådgivere for mer informasjon om grovfôr

Kontaktpunkter finner du på www.fiska.no

ET HUS FOR FREMTIDEN

Uten landbrukserfaring tok Morten Rugland (33) sats og bygget et toppmoderne kyllinghus på Vigrestad i Hå.

 Maren Nordbø

 Maren Nordbø

Moderne drift: Dyrerommet har vinduer langs hele rekka.

En god dose jærsk pågangsmot skal nok ha noe av takken for at 33-åringen kan ønske velkommen inn i det framtidsretta kyllinghuset på Stavnheim gård på Vigrestad.

Etter å ha forpaktet vekk gården i 14 år, ville han og faren Jan Gunnar Rugland ta tilbake bondearven og satse på kyllingproduksjon. Uten erfaring, men med grundig planlegging, innsats og arbeidsvilje, klippet de snoren på det nye kyllinghuset senhøsten 2017.

— Læringskurven har vært bratt. Ting skjer fort i denne bransjen. Det er utrolig spennende, sier Morten Rugland.

FREMTIDSRETTA DRIFT

Vinden røsker i gresset på Vigrestad, akkurat slik en jærbu kjenner den en sen høstdag i oktober. Inne koser seks dager gamle kyllinger seg på oppvarmet gulv.

— Gulvet holder 34,5 grader, sier Morten Rugland og kaster et blikk på skjermen. Han styrer hele huset fra kontoret og har full kontroll på føring, varme og ventilasjon. >>

— Oppfølging fra fôringsrådgiver har vært gull verdt for oss. Vi kunne ikke klart det uten, sier Jan Gunnar Rugland (t.v.) Her med rådgiver Jarle Hole i Fiskå Mølle.

Pågangsmot: 33 år gamle Morten Rugland satser friskt og er ikke redd for å teste ut nye fôringsstrategier.

42.000 kyllinger er fordelt på 2580 kvadratmeter. Mange boltrer seg på klatreramper, bader i strøbed og plukker på høyballer.

— Dyra er ivrige på bruene. Det ser ut som de liker det, sier bonden om miljøberikelsen.

Vinduer strekker seg langs veggene på begge sider. Huset er bygget med tanke på mulige fremtidige krav om dagslys. Blending går automatisk etter dagslyset.

— Vi har også løftet veggene 30 centimeter med tanke på mulighet for annen drift her i fremtiden, forteller Rugland.

Det er tette brannskiller mellom dyrerom og kontor. Huset har egen ren sone for mottak av kyllinger. Her er også bad med dusj og toalett. Uteområdet er romslig med tanke på snuplass for vogntog. Alt er nøye vurdert i planleggingen.

— Det eneste vi savner er en ekstra port i midten av dyrerommet. Det blir mye vasking når kyllingene skal ut gjennom den rene sonen

de kom inn. Det hadde vært optimalt, sier Rugland.

RÅDGIVER I RYGGEN

Dyrerommet er skilt av i den ene enden i starten av innsettet, men åpnes opp når kyllingene er rundt 14 dager gamle. Fôringen går automatisk og de små har tilgang på mat hele døgnet. — Pellets kvaliteten er god, det er lite støv og vi har ingen problemer med tråputer, sier Morten Rugland.

De ferske produsentene kan vise til gode resultater. De gikk over til Fiskå Mølle i 2018. Siden har de hatt tett dialog med rådgiver Jarle Hole i Fiskå Mølle.

— Som helt nye i bransjen er vi helt avhengig av hjelp. Jobben Jarle gjør er utrolig viktig. Han kommer ofte innom her og følger oss opp i produksjonen, sier Jan Gunnar Rugland.

— Det er en stor fordel at han har drevet med kylling i så mange år selv. Dette er en veldig

intensiv produksjon hvor du må være på hugget hele tiden. Da er det en trygghet for oss å ha Jarle i ryggen, sier sønnen.

Rådgiver Jarle Hole har selv drevet kyllingproduksjon i over 20 år og er imponert over innsatsen fra de ferske kyllingprodusentene.

— Det er ikke mange hus som holder denne standarden. Vi vil gjerne komme tidlig inn i prosessen for å bistå bønder, og er også ofte med i planleggingsfasen ved nybygg, sier Hole.

Fiskå Mølle har den siste tiden fått flere nye kyllingprodusenter med på laget. På Vigrestad er de ikke redde for å teste ut ulike strategier for å øke effektiviteten.

— Morten er ikke redd for å prøve og feile for å øke dekningsbidraget. Han tester ulike løsninger og har lyktes med det, sier Hole.

SAMLINGSSTED

— Vi har det nesten finere her enn hjemme, sier Morten Rugland og viser vei inn i kontoret. Han har tegnet det selv, et romslig lokale med både kjøkken og sittegruppe. Store vinduer åpner opp for jærlandskapet som strekker seg ut mot havet. Jan Gunnar er raus med kaffe og rullekake.

— Vi er veldig glade for at vi bygget ut kontoret her, det har blitt et samlingssted. Vi får mye besøk av folk som er nysgjerrige på kyllinghuset. Det er god reklame for bransjen, sier Morten Rugland.

TOPPKYLLING

Riktig fôring gir et godt dekningsbidrag

Å tilføre rett mengde energi og protein til rett tid er utrolig viktig. Å gi mer eller mindre er bortkastet, både for kyllingen og din økonomi.

Fasefôringstrategien du får med Toppkylling gir en perfekt balanse mellom protein og energi. **Slik får du et godt dekningsbidrag.**

- Skreddersydd aminosyreprofil
- Optimal fasefôring
- lav fôrkrone pr kg kylling

Kontakt oss for å teste Toppkylling på neste innsett

FISKÅ MØLLE
FISKÅ
TLF 51 74 33 00

ØSTMØLLENE
TLF 69 81 49 40

FISKÅ MØLLE
FLISA
TLF 62 95 54 44

FISKÅ MØLLE
TRØNDELAG
TLF 73 85 90 60

Fiskå Mølle

Har du spørsmål om slaktekylling?

Kontakt rådgiver

Jarle Hole
Rådgiver kylling Rogaland
Telefon: 911 13 461
E-post: jarle.hole@fiska.no

Finn kontaktinfo til din lokale rådgiver på fiska.no

TOPBULL MAX

– førstevalget til surfôr med høy kvalitet

Kristina Mæland Hauso, rådgiver drøvtyggerfôr

Kristina Mæland Hauso og privat

For å maksimere surfôropptaket til slakteoksene sine vektlegger Geir Håvard Valstad et tidlig utviklingstrinn samt god fortørring. Utfordringen har vært å finne et kraftfôr som utfyller et slikt fiberfattig grovfôr, og som gjør at han kan ta ut potensialet i tilvekst og klassifisering av slaktet. Det har han klart med TopBull Max.

Produsenten Geir Håvard Valstad tok over familiegården på Skogn i Levanger for snart 10 år siden. På disse årene har besetningen hatt en betydelig produksjonsøkning, og fokuset på å utnytte ressursene til gården har vært viktig for gårdbrukeren. I dag har han et stort oksefjøs som har tilknytning til et nytt ammekufjøs og et eget kalvefjøs.

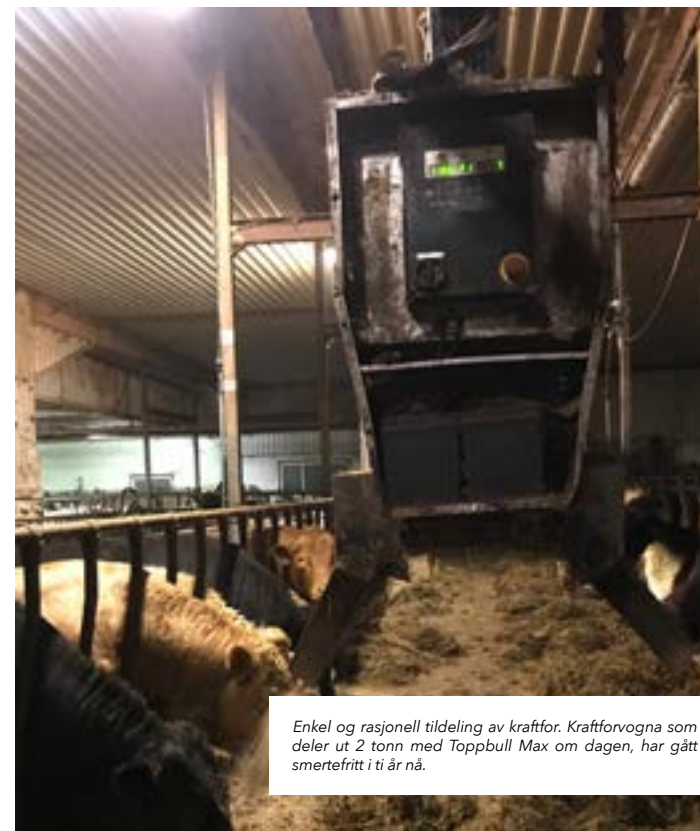
Valstad er utdannet økonom og har jobbet i flere år innen boligutvikling og finans. Gårdsvertakelsen kom brått på gårdbrukeren på grunn av bortgang i familien.

– Jeg hadde ikke mye faglig grunnlag. Læringskurven har vært bratt, men økonomiutdanningen har kommet godt med, sier Valstad.

Innstillingen hans er at man hele tiden må følge med på utviklingen og forbedringsmulighetene etter sine egne ressurser på gården. Dette gjør at gårdbrukeren i dag har god kontroll på drifta si.

ØKER ANDELEN EGENPRODUSERTE KALVER

Frem til 2016 var hovedproduksjonen basert på innkjøpte oksekalver av rasen NRE, som han føret frem i oksefjøset. Etter hvert som kalvprisen har gått opp og kjøttprisen har gått ned, bestemte han seg for å satse mer på ammeku og oppfôring av egen kjøttfekalv, av både renraset og

Enkel og rasjonell tildeling av kraftfôr. Kraftfôrvogna som deler ut 2 tonn med Topbull Max om dagen, har gått smertefritt i ti år nå.

kryssninger av ulike tungraser. Det er også en faktor at innkjøpte kalver på spot-markedet har varierende kvalitet. Dermed har han i dag færre innkjøpte oksekalver, og da bare etter avtale med faste gårdbrukere. Andelen ammekyr og egenproduserte kjøttfekalver er økende.

HØY GROVFØRKVALITET

Grovfôrproduksjonen og grovførkvaliteten til Geir Håvard Valstad har stort fokus i driftsopplegget. Han høster graset på et tidlig stadium, og fortørker slik at han får en mest mulig jevn tørrstoffprosent på alle slåttene. Dette resulterer i et grovfôr med jevn høy energikonsentrasjon: 6,3 – 6,7 MJ (tilsv. 0,89 – 0,94 FEm), jevnt tørrstoffnivå (35 – 42%), jevn PBV20 (+37 til +62) som gir en stabil føring.

FASTERE GJØDSELKONSISTENS MED TOPBULL MAX

Med tidlig høstet grovfôr som inneholder mindre struktur, blir utfordringen å finne et kraftfôr som fungerer godt,

TopBull MAX Soyafritt kraftfôr med maxammonbygg

KONTAKT OSS FOR
MER INFORMASJON!
Tlf: 51 74 33 00
E-post: post@fiska.no

Fiskå Mølle
www.fiska.no

uten å få sur vom og løse mager. Han har prøvd ulike typer kraftfôr på markedet, men hans erfaring er at TopBull MAX er den beste kombinasjonen med hans grovførkvalitet. Etter tre år med TopBull MAX har han fått slakteresultat som ligger godt over gjennomsnittet, unngått trekk for skitne dyr og fått et kraftfôr som passer hans grovfôrproduksjon.

Han er opptatt av at TopBull Max blir tildelt oppå grovfôret, slik at oksene aldri spiser kraftfôr på tom mage. Dette får han hjelp av fra en kraftfôrvogn som går til faste tider, syv ganger daglig. Han påser at det alltid ligger grovfôr der når kraftfôrvogna går. Oksene trappes opp til fem kilo TopBull MAX ved 8-9 måneders alder, i kombinasjon med tidlig høstet grovfôr gir dette en intensiv fremføring av oksene.

GODE RESULTATER

Geir Håvard Valstad slakter NRF-oksene sine ved cirka 15 måneders alder, og oppnår en slaktevekt på omtrent 320-330 kilo. 40 prosent av oksene når O+ klassifiseringen og dermed tilskuddet på 7,50 per kilo slakt. ||

Juletrekongen fra Hjelmeland

I 1996 plantet han sitt første juletre. Nå sørger Mikal Hetland for at 80.000 trær finner veien hjem til jul. Og han har plass til flere.

Maren Nordbø

Hilde Hauge

– Jeg begriper ikke at tradisjonsbevisste nordmenn kan ta et plasttre inn i stua. Det har ingenting med jul å gjøre, sier Mikal Hetland, før han overdøves av duren fra motorsaga.

Fire tusen juletrær er snart nede for telling. Fra midten av november til første desember har ikke døgnet nok timer på Bratthetland i Hjelmeland. Det er hogging og netting, før tusenvis med trær palletteres og sendes til grossister, kjeder og torghandlere over det ganske land. I år blir 80.000 juletrær solgt gjennom engrosselskapet Norsk Juletreservice AS, hvor Mikal Hetland er daglig leder. Selv selger han direkte til forbruker gjennom sitt veletablerte selskap, Mikals Juletre. For mange har han og kona Kristine blitt en fast del av førjulstradisjonen.

– Det er spennende å dyrke frem god kvalitet. Selv brenner jeg for fjelledelgran. Det er en slankere variant av edelgran som gjør seg godt her på Vestlandet, sier Hetland, som dyrker 300 mål juletrær.

BONDE I BLODET

Med 235.000 liter melk i kvote, svineproduksjon, ammekyr, okseslakt og sau, skulle en tro det var nok å henge fingrene i på Bratthetland. Men da Mikal Hetland skar ut areal på 90-tallet, fikk han tips om å dyrke juletre. Det første treet ble satt i jorda i 1996. 23 år senere har mye skjedd innen norsk juletreproduksjon. Han har stått i spissen fra start.

– Det har vært en enorm utvikling. Vi har testet og prøvd ut ulike typer edelgran, og kommet frem til en variant som passer godt til de klimatiske forholdene på Vestlandet. Fjelledelgran har blitt nordmenns nye favoritt, sier bonden.

Han fikk sin første sau som treåring, og har vært engasjert i landbruk siden. Da Mikal og Kristine overtok hjemgården

i 1985, hadde han allerede forpakta en annen gård i bygda i flere år. Nå kan bonden telle 50 år som kunde hos Fiskå Mølle. Og sau er han fortsatt begeistra for. 180 vinterføra Suffolk er nyttige ugress-ryddere mellom rekkene med juletrær på Bratthetland.

– Selv om dette er en hektisk sesong kan vi aldri gå på akkord med dyrene. Kristine tar fullt ansvar for grisen. I tillegg har vi dyktige ansatte som gjør dette mulig, sier Hetland.

KORTREIST NOSTALGI

Fra kaien ved Fiskå Mølle går trærne med båt nordover. Hetland tilbyr i høyeste grad kortreist julestemning. Frøene er hentet fra fjelledelgran i Ryfylkeheiene og dyrkes frem ved ulike planteskoler.

– Jeg kom over noen flotte trær i Suldal, og satt et par av dem i jorda her. De ble ordentlig fine. Nå bruker vi frø derfra i produksjonen, forteller Hetland, som ikke merker konkurransen fra plasttrærne nevneverdig på kroppen.

– Vi ser at trenden med plasttrær avtar på Østlandet. Forbrukerne er mer bevisste på bruken av plast. Et juletre binder CO² fra den dagen det blir satt i jorda. I tillegg er det hundre prosent resirkulerbart, sier han.

FRA HJELMELAND TIL RUSSLAND

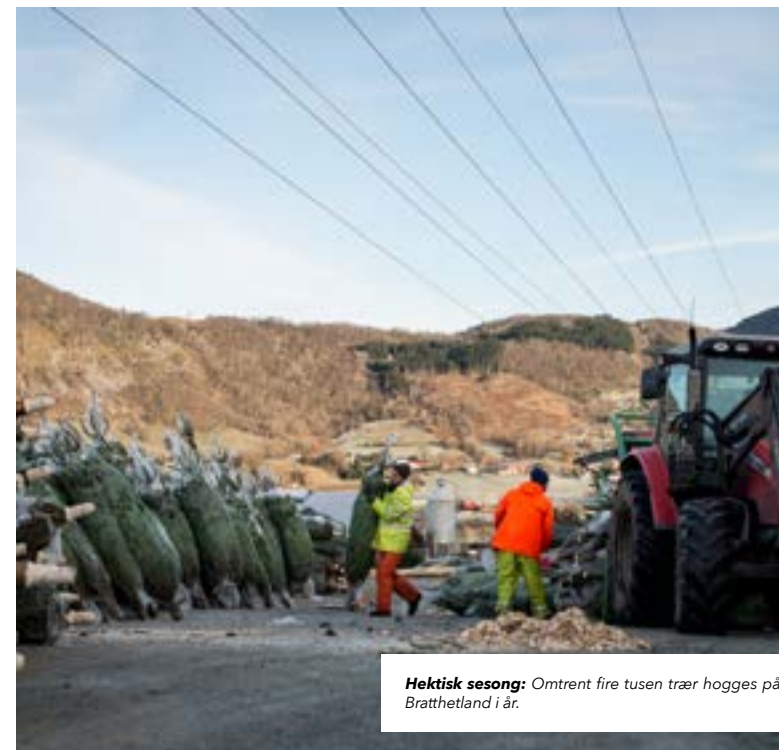
Bonden går mellom skogen av grønne trær og stopper ved en fyldig variant.

– Dette er et typisk Moskva-tre. Tett og romslig, med tydelige knopper og et nesten blåaktig skjær, forteller Hetland.

Selv om juletreproduksjonen i Norge fortsatt er for liten til å dekke etterspørselen her til lands, nyter russerne godt av

Bonden på Bratthetland: Mikal Hetland har vært kunde hos Fiskå Mølle i 50 år.

Hektisk sesong: Omtrent fire tusen trær hogges på Bratthetland i år.

HVEM: Mikal og Kristine Hetland

HVOR: Bratthetland i Hjelmeland

PRODUKSJON: Melkekvote på 235.000 liter, 50 okseslakt, 10-15 ammekyr, kombinert svineproduksjon og juletre.

Bygget nytt melkefjøs i 2017

Driver Mikals Juletre og er daglig leder i Norsk Juletreservice AS.

Mangel på produsenter: Mikal Hetland vil gjerne ha flere produsenter med på laget.

Fjelledelgran:

- Slank, smal og kjegleformet edelgran med mange mellomgreiner
- Aromatisk, frisk og syrlig granlukt
- Holder godt på nålene selv etter flere uker i stua
- Tåler forming hele året og kan bli svært tett og symmetrisk
- Fargevarianter fra grønt og blågrønt til grått og blått
- Opprinnelig fra det nordvestlige Amerika
- Dyrkes i utmark og lavhei på Vestlandet
- Som juletre er fjelledelgrana en norsk spesialitet

trær som ikke innfrir nordmenns forventninger til form og fasong. For det er ikke bare vi som setter stjerna i toppen av et tre fra Hjelmeland. Både England, Tyskland, Nederland og Russland står på kundelista til Norsk Juletreservice.

– Alle trær er forskjellige, selv med grundig formklipping blir ikke alle helt som vi vil. Derfor er vi på jakt etter andre markeder. Nordmenn vil ha slanke trær som er tette, men som likevel har litt luft mellom de ytterste greinene. Russerne liker typiske "Donald"-trær. De er så tette at du må legge pynten på greinene.

MANGEL PÅ FINE TRÆR

Norsk Juletreservice har produsenter fra Bergen til Kristiansand, men de fleste hører hjemme i Ryfylke. Etterspørselen er stor, og Hetland vil gjerne ha flere med på juletre-laget.

– Om du planter to-tre mål årlig i syv år, vil du kunne ta ut tusen trær i året. Med riktig stell blir det en god inntekt. Det er en langsiktig investering, sier han og legger til:

– Du må gjøre de riktige tingene til rett tid. Formklipping er viktig for å få riktig symmetri. Ellers er det stell og gjødsling.

Han understreker at det krever både tid og engasjement for å lykkes med juletreproduksjon.

– Du må ikke tro at det går av seg selv. Forbrukerne er kresne og det krever kunnskap å dyrke frem flotte trær. Du må være engasjert året rundt, sier Hetland.

På Bratthetland er det nemlig litt jul hele året. Når det siste treet er solgt lille julaften, kan julefreden senke seg i Mikals juletre. Før formklippingen er i gang i januar. ||

SMÅGRIS

FISKÅ-FÔR

– RASKERE TIL MÅL

Norges beste smågrisprodusent bruker Fiskå-fôr.
(Ingris-tall 2018)

<i>Dette er offisielle Ingris-tall fra 2018.</i>	Andre	Fiskå Mølle
Antall smågris med tilvekst	117 160	26 164
Vekt ved innsett, kg	10,7	10,7
Vekt ved avgang, kg	32,7	33,1
Daglig tilvekst, gram	584	642
FEn per kg tilvekst	1,72	1,67
Fôrdager per smågris	38	35
Døde, %	1,4	1,1

Godt gjort er bedre
enn godt sagt!

KONTAKT OSS FOR MER INFORMASJON!
Tlf: 51 74 33 00
E-post: post@fiska.no

Fiskå Mølle
www.fiska.no